

Рівненський державний гуманітарний університет
(повне найменування вищого навчального закладу)
Кафедра екології, географії та туризму

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВК 19. Загальне землезнавство

Спеціальність 101 Екологія

Освітньо-професійна програма «Екологія»

Освітній ступінь бакалавр
(бакалавр/магістр)

Інститут, факультет, відділення Психолого-природничий факультет
(назва інституту, факультету, відділення)

2021 – 2022 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Загальне землезнавство» для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 101 Екологія за освітньо-професійною програмою «Екологія».

Мова навчання українська

Розробники:

Мартинюк В.О., к. г. н., професор кафедри екології, географії та туризму,

Якута О.О., старший викладач кафедри екології, географії та туризму

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри екології, географії та туризму РДГУ

Протокол № 10 від «31» серпня 2021 року

Завідувач кафедри екології, географії та туризму проф. Лико Д.В.

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією психолого-природничого факультету.

Протокол №5 від «1» вересня 2021 року

Голова навчально-методичної комісії доц. Сяська І.О.

© Мартинюк В.О., Якута О.О. 2021

© РДГУ, 2021

1. Опис навчальної дисципліни «Загальне землезнавство»

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів — 4	Галузь знань <u>10 Природничі науки</u>	Вибіркова	
Модулів – 2	Спеціальність <u>101 Екологія</u>	Рік підготовки:	
Індивідуальне науково-дослідне завдання		2-й	
Загальна кількість годин — 120		Семестр	
		3-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних — 2 самостійної роботи - студента — 3	Освітній рівень: перший (бакалаврський) рівень	Лекції	
		16 год.	
		Практичні	
		16 год.	
		Лабораторні	
		16 год	
		Самостійна робота	
		72 год.	
		Індивідуальні завдання:	
Вид контролю: залік			
Передумови для вивчення дисципліни: вивчення дисциплін відповідно до освітньої програми			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Загальне землезнавство» є формування знань про природу як єдину цілісну матеріальну систему взаємопов'язаних та взаємодіючих процесів і явищ.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Загальне землезнавство» є:

- об'єднання знань, отриманих здобувачами вищої освіти під час вивчення окремих фізико-географічних дисциплін;
- формування уявлення про географічну оболонку як цілісну систему;
- оволодіння фундаментальними поняттями сучасного землезнавства;
- пізнання закономірностей будови, динаміки і розвитку географічної оболонки;

- розробка системи оптимального управління процесами, що відбуваються у географічному середовищі, та ін.

Згідно з освітньо-професійною програмою з Екології у результаті вивчення навчальної дисципліни «Загальне землезнавство» студент повинен володіти наступними **компетенціями:**

загальними:

- ЗК08.Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

фаховими:

- ФК15. Здатність до критичного осмислення основних теорій, методів та принципів природничих наук.

3. Очікувані результати навчання

ПРН 3. Розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в галузі природничих наук, що необхідні для аналізу і прийняття рішень в сфері екології, охорони довкілля та оптимального природокористування.

ПРН 19. Підвищувати професійний рівень шляхом продовження освіти та самоосвіти.

4. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1. Земля – планета Сонячної системи.

Тема 1. Земля у Всесвіті. Розвиток землезнавчої науки

Предмет дисципліни. Методи вивчення. Історія науки та міжпредметні зв'язки. Єдність природних явищ. Головні етапи розвитку науки. Зв'язок науки з практикою. Географічні та землезнавчі відкриття. Досягнення землезнавства у ХХ столітті. Всесвіт або Космос. Форми снування матерії. Космічні системи і тіла, їх взаємодія. Ієрархія будови Космосу. Метагалактика. Галактика. Сонячна система. Сонце. Сонячне випромінювання. Сонячний вітер. Планети Сонячної системи. Моделі будови Всесвіту. Матерія і енергія, її поширення та засвоєння на поверхні Землі. Фігура Землі. Розміри Землі. Рух Землі навколо Сонця та навколо своєї осі. Рік сонячний і календарний. Афелій. Перигелій. Зміна пір року. Дні рівнодення та сонцестояння. Протяжність дня і ночі. Теплові пояси і пояси освітленості. Кутова і лінійна швидкість обертання. Сила Коріоліса. Доба. Зміна дня і ночі. Часові пояси. Час місцевий, поясний. Широта, довгота. Картографія поверхні Землі. Зображення рельєфу на картах. Різновиди карт. Сила тяжіння, її роль. Магнітосфера Землі. Вплив сонячного вітру на магнітосферу.

Тема 2. Літосфера. Рельєф

Внутрішня будова Землі. Склад, маса, щільність, густина, температура. Речовинний склад земної кори. Мінерали. Фізичні властивості та класифікація мінералів. Гірські породи та їх класифікація. Сучасні уявлення про літосферну оболонку. Ендогенні та екзогенні фактори та їх вплив на процеси рельєфоутворення. Головні типи морфоструктури: рівнини, гори. Класифікація гір. Морфоскульптура. Флювіальний рельєф. Рельєф берегів та дна океанів.

Тема 3. Атмосфера Землі

Склад і будова атмосфери. Походження. Взаємодія з іншими оболонками. Сонячна радіація і радіаційний баланс. Вода в атмосфері, форми і кількість. Хмари. Атмосферні опади. Атмосферний тиск. Вітер. Повітряні маси та їх формування. Атмосферні фронти, міграція фронтів. Циклони і антициклони. Загальна циркуляція атмосфери. Погода та клімат. Кліматичні пояси та області.

Тема 4. Гідросфера та її складові

Формування і еволюція гідросфери. Світовий водний баланс. Світовий океан: структура, причини коливань поверхні, солоність води. Тепловий режим океанів та морів. Рух

води в Світовому океані. Природні ресурси Світового океану. Води суші. Поверхневі та підземні води. Стік води з суші. Водний баланс. Підземні води. Їх класифікація та характеристика. Раціональне використання. Ріки. Річкові системи. Їх типи. Річкові басейни. Живлення та режими рік. Поверхневий стік, його характеристика. Озера. Походження та класифікація. Водний баланс та режим озер. Використання та охорона. Водосховища. Болота. Типи боліт. Використання та охорона. Льодовики: умови виникнення та розвитку. Сучасні зледеніння. Типи та рух льодовиків.

МОДУЛЬ 2. Географічна оболонка та її складові

Тема 5. Біосфера. Ґрунти

Жива речовина у географічній оболонці. Роль живої речовини у розвитку атмосфери, гідросфери, літосфери. Вчення про біосферу. Біологічний кругообіг речовини і енергії. Рослини, тварини, мікроорганізми. Ґрунти.

Тема 6. Динаміка та організація географічної оболонки

Історія розвитку географічної оболонки (методи визначення віку геологічних утворень, геохронологічна шкала). Географічна оболонка як природно-територіальний комплекс. Межі географічної оболонки. Кругообіг речовини та енергії. Закономірності будови та диференціація оболонки. Фізико-географічне районування. Ландшафт. Джерела енергії географічної оболонки (комічного і земного походження; сонячна радіація, інсоляція). Радіаційний баланс. Тепловий баланс планети, теплові пояси землі. Динаміка атмосфери. Циркуляція води в океані. Кругообіг речовини на Землі. Поясно-зональні і азональні структури. Особливості географічних поясів і зон суші. Вертикальна (ярусна) зональність.

Тема 7. Сучасний етап розвитку географічної оболонки

Людство як компонент географічної оболонки (антропосфера, динаміка народонаселення, загальний тренд дії соціуму на географічну оболонку). Екологічні кризи в минулому. Ознаки глобальної екологічної кризи («криза», сучасна екологічна ситуація, глобальні проблемиб шкідливі відходи, нестача питної води, деградація ґрунтів, спустелювання тощо).

Тема 8. Землезнавчі аспекти ноосферного розвитку.

Світоглядні джерела екологічної кризи. Екологічні стратегії людства (методологія вирішення глобальних проблем, технологічний і соціальний напрямки глобальної екологічної стратегії). Оптимізація природокористування. Охорона природи. Геоекологічне прогнозування.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	п	лаб	ср		л	п	лаб	ср
1	2	3	4	6	7	8	9		11	
Модуль 1. Земля – планета Сонячної системи										
Тема 1. Земля у Всесвіті. Розвиток землезнавчої науки.	16	2	2	4	8					

Тема 2. Літосфера. Рельєф.	20	2	2	4	12					
Тема 3. Атмосфера Землі	20	2	2	4	12					
Тема 4. Гідросфера та її складові	12	2	2	-	8					
Разом за модулем 1	68	8	8	12	40					
Модуль 2.										
Тема 5. Біосфера. Ґрунти	12	2	2	-	8					
Тема 6. Динаміка та організація географічної оболонки	14	2	2	4	6					
Тема 7. Сучасний етап розвитку географічної оболонки.	14	2	2	-	10					
Тема 8. Землезнавчі аспекти ноосферного розвитку.	12	2	2	-	8					
Усього годин за М2	52	8	8	4	32					
Усього	120	16	16	16	72					

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Глобус. Географічні координати	2
2.	Час і календар.	2
3.	Географічна карта і атлас.	2
4.	Топографічна карта.	2
5.	Процеси рельєфоутворення.	2
6.	Гідросфера та її складові.	2
7.	Агрометеорологічний прогноз.	2
8.	Географічне середовище та суспільство	2
Всього		16

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вивчення Сонячної системи	2
2.	Зміна пір року	2
3-4.	Характеристика мінералів	4
5-6.	Характеристика повітряних мас та їх формування	4
7-8.	Аналіз зональних природних комплексів	4

9. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
1	2	3	
1.	Географічні та землезнавчі відкриття. (Методи оцінювання: реферат).	10	
2.	Моделі будови Всесвіту. (Методи оцінювання: презентація).	10	
3.	Природні ресурси Світового океану. (Методи оцінювання: усне опитування).	10	
4.	Циклони і антициклони. (Методи оцінювання: усне опитування).	10	
5.	Біологічний кругообіг речовини і енергії. (Методи оцінювання: усне опитування).	10	
6.	Закономірності будови та диференціація оболонки. (Методи оцінювання: усне опитування).	12	
7.	Значення середовища для виробництв (Методи оцінювання: реферат).	10	
	Разом	72 год.	

Самостійна робота є основним засобом засвоєння студентом навчального матеріалу у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

10. Індивідуальні завдання

Вивчення і здача географічної номенклатури. Студент самостійно вивчає запропонований перелік географічних назв (додаток) та здає їх усно під час підсумкового заняття або письмово, позначаючи об'єкти на карті.

11. Методи навчання

- МН1 – словесний метод (лекція, співбесіда, дискусія тощо);
- МН2 – практичний метод (лабораторні і практичні заняття);
- МН3 – наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій);
- МН4 – робота з навчально-методичною літературою;
- МН5 – відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
- МН6 – самостійна робота (розв'язання завдань).
- МН7 – індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.

12. Методи оцінювання

Контроль знань з дисципліни викладач здійснює за рейтинговою системою. Результати навчальної діяльності студентів оцінюють за 100-бальною шкалою.

а) поточний контроль знань:

- оцінювання усних відповідей на занятті;
- оцінювання контрольних робіт;
- оцінювання завдань для самостійної роботи;
- тестовий контроль.

б) підсумковий контроль знань:

- оцінювання усних відповідей на заліку.
- МО2 – усне або письмове опитування;

- МО4 – тестування;
- МО5 – командні проекти;
- МО6 – реферати, есе;
- МО7 – презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- МО9 – захист практичних та лабораторних робіт;
- МО10 – залік.

13. Засоби діагностики результатів навчання (засобами оцінювання та методами демонстрування результатів можуть бути:

- командні проекти;
- аналітичні звіти, реферати, есе;
- розрахункові та розрахунково-графічні роботи;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- завдання на лабораторному обладнанні, тренажерах, реальних об'єктах;
- залік.

14. Критерії оцінювання результатів навчання.

Визначити за допомогою якісних критеріїв мінімальний пороговий рівень оцінки і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку. Зазначити використовувану числову (рейтингову) шкалу.

Критерії оцінювання результатів навчання

Суми балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
90-100	A	відмінно	здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить і опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні здібності	Високий (творчий)	відмінно	
82-89	B	добре	здобувач вищої освіти вільно володіє теоретичним матеріалом, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	зарах
74-81	C	добре	здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, загалом самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, з-поміж яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			
64-73	D	задовільно	здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, з-поміж яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	задов	
60-63	E	достатньо	здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому			

			за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадов	не зарах
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів			

15. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне тестування та самостійна робота								Сума
Модуль 1				Модуль 2				100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	
6	7	7	6	10	10	7	7	
Модульний контроль - 15				Модульний контроль - 15				
Індивідуальна робота 10								

T1, T2... T8 — теми занять.

№ з.п.	Вид навчальної діяльності	Оціночні бали	Кількість балів
T1	Робота на лекційних заняттях, опорні конспекти лекцій	2	6
	Виконання завдань під час практичних занять	2	
	Фронтальне / індивідуальне опитування та участь в обговоренні під час практичних занять	1	
	Виконання завдань самостійної роботи	1	
T2	Робота на лекційних заняттях, опорні конспекти лекцій	2	7
	Виконання завдань під час практичних занять	2	
	Фронтальне / індивідуальне опитування та участь в обговоренні під час практичних занять	1	
	Виконання завдань самостійної роботи	2	
T3	Робота на лекційних заняттях, опорні конспекти лекцій	2	7
	Виконання завдань під час практичних занять	2	
	Фронтальне / індивідуальне опитування та участь в обговоренні під час практичних занять	1	
	Виконання завдань самостійної роботи	2	
T4	Робота на лекційних заняттях, опорні конспекти лекцій	2	6
	Виконання завдань під час практичних	1	

	занять Фронтальне / індивідуальне опитування та участь в обговоренні під час практичних занять Виконання завдань самостійної роботи	1 2	
Модульний контроль (контрольна робота)		15	15
T5	Робота на лекційних заняттях, опорні конспекти лекцій	2	10
	Виконання завдань під час практичних занять	2	
	Фронтальне / індивідуальне опитування та участь в обговоренні під час практичних занять	3	
	Виконання завдань самостійної роботи	3	
T6	Робота на лекційних заняттях, опорні конспекти лекцій	2	10
	Виконання завдань під час практичних занять	2	
	Фронтальне / індивідуальне опитування та участь в обговоренні під час практичних занять	3	
	Виконання завдань самостійної роботи	3	
T7	Робота на лекційних заняттях, опорні конспекти лекцій	2	7
	Виконання завдань під час практичних занять	2	
	Фронтальне / індивідуальне опитування та участь в обговоренні під час практичних занять	1	
	Виконання завдань самостійної роботи	2	
T8	Робота на лекційних заняттях, опорні конспекти лекцій	2	7
	Виконання завдань під час практичних занять	2	
	Фронтальне / індивідуальне опитування та участь в обговоренні під час практичних занять	1	
	Виконання завдань самостійної роботи	2	
Модульний контроль (контрольна робота)		15	15
Індивідуальна робота:		10	10
Разом		100	

16. Методичне забезпечення

1. Робоча програма з дисципліни «Загальне землезнавство».
2. Конспект лекцій з дисципліни «Загальне землезнавство».
3. Методичні вказівки до виконання практичних робіт з дисципліни «Загальне землезнавство».
4. Методичні вказівки до виконання самостійної роботи.

17. Питання підсумкового контролю «Загальне землезнавство»

1. Географічна оболонка (визначення): об'єкт, предмет та завдання загального землезнавства.
2. Галактика і місце в ній Сонячної системи. Сонце як зірка.
3. Сонячна система, її походження. Коротка характеристика елементів сонячної системи.
4. Форма і розміри Землі. Глобус: головні точки і лінії на глобусі та фізичних картах світу.
5. Рух Землі навколо Сонця та навколо своєї осі.
6. Географічні наслідки річного руху Землі: зміна пір року.
7. Особливості освітлення (обігрівання) Землі в дні рівнодення та сонцестояння; протягом року.
8. Доба. Зміна дня і ночі. Часові пояси. Час місцевий, поясний, київський, всесвітній.
9. Внутрішня будова Землі: ядро, мантія, літосфера, земний магнетизм і його значення.
10. Речовинний склад Земної кори. Мінерали.
11. Материковий та океанічний типи земної кори.
12. Мінерали: визначення, їх фізичні властивості. класифікація.
13. Гірські породи: класифікація за походженням, хімічним складом, практична цінність.
14. Магматичні гірські породи, їх утворення та класифікація.
15. Осадкові гірські породи та їх класифікація.
16. Метаморфічні гірські породи.
17. Головні структурні зони земної кори: геосинклінали та платформи, їх розвиток в часі.
18. Утворення материків і океанів.
19. Форми поверхні Землі.
20. Рельєф (визначення): головні фактори рельєфоутворення: внутрішня енергія Землі, сила тяжіння, сонячна енергія та інші космічні впливи.
21. Вплив ендегенних факторів на формування рельєфу.
22. Екзогенні фактори та їх вплив на процеси рельєфотворення.
23. Рельєф океанічного дна.
24. Загальна характеристика атмосфери: склад, будова.
25. Поняття про сонячну радіацію: видима, пряма, розсіяна, сумарна. Радіаційний баланс. альbedo.
26. Тепловий режим нижнього шару атмосфери.
27. Вода в атмосфері, форми і кількість. Хмари. Атмосферні опади.
28. Конденсація і сублімація водяної пари в атмосфері.
29. Поняття про погоду, повітряні маси, атмосферні фронти, циклони та антициклони.
30. Клімат і кліматоутворюючі фактори: сонячна радіація, циркуляція атмосфери, підстилаюча поверхня, рельєф. Кліматичні пояси та області.
31. Атмосферний тиск. Вітер.
32. Гідросфера та її складові.
33. Вода, кругообіг води в географічній оболонці.
34. Світовий океан: структура, причини коливань поверхні.
35. Солоність вод Світового океану.
36. Тепловий режим океанів та морів.
37. Припливи та відпливи та причини їх формування.
38. Вітрові хвилі та океанічні течії в світовому океані.
39. Поверхневі та підземні води. Стік води з суші. Водний баланс.
40. Підземні води. Їх класифікація та характеристика.
41. Ріки. Річкові басейни. Живлення та режими рік.
42. Озера. Походження та класифікація озер.
43. Болота: утворення та режими. Типи боліт. Роль боліт. Використання та охорона.
44. Льодовики: умови виникнення та розвитку. Сучасні зледеніння.
45. Жива речовина у географічній оболонці.
46. Роль живої речовини у розвитку атмосфери, гідросфери, літосфери.
47. Поняття – біосфера, вчення про неї.
48. Біологічний кругообіг речовини і енергії.
49. Ґрунти. Фактори ґрунтоутворення.
50. Географічна оболонка як природно-територіальний комплекс.

51. Межі географічної оболонки.
52. Закономірності будови та структура географічної оболонки.
53. Роль географічного середовища у розвитку суспільства.
54. Рівнини, класифікація за утворенням, їх поділ за абсолютною висотою.
55. Гора, гірські системи, класифікація гір за абсолютною висотою.
56. Особливості нагрівання суші, води і повітря.
57. Шляхи надходження води в атмосферу. Вологість повітря. Конденсація водяної пари біля земної поверхні (механізм утворення туману, роси, інію тощо)
58. Залежність тиску від температури і руху повітряних мас. Барична градієнта та барична ступінь.
59. Місячне та сонячне затемнення.
60. Озоновий шар, виникнення озонових дір.

18. Рекомендована література

Базова

1. Багров М.В., Боков В.О., Черваньов І.Г. Землезнавство: Підручник / За заг. ред. П.Г.Шищенко. – К.: Либідь, 2000. – 464 с.
2. Гродзинський М.Д. Основи ландшафтної екології. - К.: Либідь, 1993.
3. Гуцуляк В.М. Ландшафтна екологія. Геохімічний аспект. - Чернівці: Рута, 2002.
4. Коротун І.М. Основи загального землезнавства. Навч. посібник. - Рівне: РДТУ, 1999. -310 с.
5. Крисаченко В.С. Екологічна культура: теорія і практика: Навч. посібник. - К.: Заповіт, 1996. - 352 с.
6. Маринич О.М., Шищенко П.Г. Фізична географія України: Підручник. - К.: Т-во “Знання”, КОО, 2003. - 479 с.
7. Стецюк В.В. Екологічна геоморфологія України: Навч. посібник / В.В.Стецюк, Г.І.Рудько, Т.І.Ткаченко. – К.: Видавничий дім «Слово», 2010. – 368 с.
8. Стецюк В.В., Ковальчук І.П. Основи геоморфології: Навч. посібник / За ред. О.М. Маринича. - К.: Вища шк., 2005. - 495 с.
9. Савчук Р.І. Загальне землезнавство. Навчальний посібник. – Рівне: «Ліста», 1998. – 260с.
10. Савчук Р.І. Загальне землезнавство з основами краєзнавства: навчальний посібник. – Рівне: РДГУ, 2011. – 153 с.

Додаткова

11. Адаменко О.М., Рудько Г.І. Екологічна геологія. - Київ: Манускрипт, 1998. - 349 с.
12. Арнольд В.И. Теория катастроф. - М., 1990.
13. Болт Б.А. В глубине Земли: О чем рассказывают землетрясения / Пер. с англ. А.Е. Кондорского. - М.: Мир, 1984.- 189 с.
14. Дворжак Й. Земля, люди, катастрофи / Пер. с чеш. - К.: Вища шк., 1989. - 238 с.
15. Екологічна безпека України: Аналіз, оцінка та державна політика / А.Б. Качинський, Г.А. Хміль. - К.: НІСД, 1997,- 127 с.
16. Зербино Д.Д. Антропогенные экологические катастрофы. - К.: Наукова думка, 1992.
17. Зербино Д.Д., Гжегоцький М.Р. Екологічні катастрофи у світі та в Україні. - Львів: БАК, 2005. - 280 с.
18. Крисаченко В.С. Екологічна культура: теорія і практика: Навч. посібник. - К.: Заповіт, 1996. - 352 с.
19. Маринич О.М., Шищенко П.Г. Фізична географія України: Підручник. - К.: Т-во “Знання”, КОО, 2003. -479 с.
20. Мольчак Я., Удалов В., Зубович В. Глобальні катастрофи: вчора, сьогодні, завтра. - Київ-Луцьк, 1998. - 388 с.
21. Основи загальної, інженерної та екологічної геології / Рудько Г.І., Гамеляк І.П. Навч. посібник для студентів вузів України. - Чернівці: Букрек, 2003. - 423 с.
22. Стецюк В.В. Екологічна геоморфологія України: Навч. посібник / В.В.Стецюк, Г.І.Рудько, Т.І.Ткаченко. – К.: Видавничий дім «Слово», 2010. – 368 с.

23. Стецюк В.В., Ковальчук І.П. Основи геоморфології: Навч. посібник / За ред. О.М. Маринина. - К.: Вища шк., 2005. - 495 с.
24. Стихийные бедствия: изучения и методы борьбы / Под ред. С.Б. Лаврова и Л.Г. Никифорова. - М.: Прогресс, 1978. - 440 с.

19. Інформаційні ресурси

Бібліотеки:

1. РДГУ: абонент №1 – м. Рівне, вул. Пластова, 31.
2. Абонент №2 – м. Рівне, вул.Толстого, 3.
3. Абонент №3 – м. Рівне, вул. Пластова, 41.
4. Обласна наукова – м. Рівне, майдан Короленка, 6,.
5. Міська – м. Рівне, вул. Київська, 44.

1. <http://www.igu.org.ua> – офіційний сайт Інституту географії Національної академії наук України.
2. <http://www.aerialsatellitemap.com> – сайт порталу аерокосмічних ресурсів.
3. <http://www.ukrmap.com.ua> – офіційний сайт Державного науково-виробничого підприємства "Картографія".
4. <http://www.isgeo.kiev.ua> – офіційний сайт компанії з надання геоінформаційних послуг "Інтелектуальні системи-ГЕО" (ІСГЕО).
5. <http://www.nbu.gov.ua> – офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського.
6. <http://www.bbc.com> – офіційний сайт телекомпанії ВВС.
7. <http://www.news.discovery.com> – офіційний сайт телеканалу "Discovery".
8. <http://www.viasatworld.com> – офіційний сайт телеканалу "History".
9. <http://www.ignau.org.ua> – офіційний сайт Національного атласу України.
10. <http://www.panoramio.com> – галерея фотографій з точною прив'язкою до місцевості.
11. <http://www.landcover.org> – галерея супутникових зображень Землі.
12. <http://www.landsat.org> – галерея супутникових зображень Землі.
13. <http://www.maps.google.com> – галерея мап та супутникових зображень Землі.
14. <http://www.kegt-rshu.in.ua> – сайт кафедри екології, географії та туризму РДГУ.
15. <https://www.unwto.org/> - сайт Всесвітньої туристської організації.

Робоча програма _____

(назва навчальної дисципліни)

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями)
на 20__-20__ навчальний рік _____

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Робоча програма перезатверджена на засіданні кафедри _____

Протокол від “ ____ ” _____ 20__ року № _____

Завідувач кафедри _____ (_____) (підпис) (прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету _____

Протокол від “ ____ ” _____ 20__ року № _____

Голова навчально-методичної комісії _____ (_____) (підпис) (прізвище та ініціали)